

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 520 sahifa,
13-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Alohida ehtiyojga muhtoj bolalarga matematika darslarida integratsion yondashuvni amalga oshirish	10
Mamadjanova Ma'muraxon Kadirjanovna	
O'quvchilarda raqamli madaniyatni shakllantirishning nazariy asoslari.....	13
Boltayeva Go'zal Komilovna	
Inkluziv ta'lim sharoitida o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini aniqlash metodologiyasi	21
D. Sh. Jo'rayeva, J. A. Jovliyev	
Bolalarda leksik-grammatik nutq kamchiliklarini bartaraf etishda kontekstli texnologiyalardan foydalanish	25
Abdullayeva Yoqutjon Qalandar qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	30
Abduvaliyeva Sabina Kurbonali qizi	
O'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari.....	35
Aripov Shokirjon Olimovich, Raxmatillayeva Sug'diyona Muhammadjon qizi	
Pedagogik intuitsiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan zamonaviy metodikalar	39
Axmedov Jaloliddin Oribovich	
The Impact of AI-Generated English Learning Materials Based on Uzbek Rural Life on the Learning Motivation of Rural Students.....	42
Baxramova Malika Muzaffarovna	
Raqamli kutubxonalarda sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish texnologiyalari va imkoniyatlari	47
Choriyeva Zarina Anvarbek qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida orfografik savodxonlikni shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari ...	50
D. Teshaboyev, M. Sotvoldiyeva	
Oliy ta'limda tblt metodik modeli asosida baholash tizimini takomillashtirish	53
Djurayeva Nargiza Kudratillayevna	
Yangi O'zbekiston ta'lim tizimida pedagogik etikaning rivojida xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	59
Dushayeva Nazokat Sharofiddinovna	
Uilyam Shekspir tragediyalarining o'zbek adabiyotidagi o'rni.....	62
Ergasheva Mehriyona	
Qizlarning oilaviy kompetensiyasi uchun ijodiy pedagogika: Koreya dizayn ta'limi modelini O'zbekiston kontekstiga moslash.....	65
G'ayratova Mohidil Zafar qizi	
Jismoniy tarbiya darslarida va darsdan tashqari mashg'ulotlarda umumrivojlantiruvchi mashqlardan foydalanish metodikasi	69
Maksetova Nurjamal Kuatovna	
Integrativ ta'lim muhitida bo'lajak surdopedagoglarning metodik kompetensiyalarini shakllantirish	72
Malikova Xurshida Ikramovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarda ko'p uchraydigan tovush talaffuzi kamchiliklari va ularni bartaraf etishda lopedik usullar.....	75
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi	
Talabalarga an'anaviy xonandalik ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	78
Muxammadova Ozoda Muzrabovna	
Hayotiy sifat tushunchasini psixologik mazmuni.....	82
N. G. Pulatova	
Inklyuziv ta'lim sharoitida alohida ehtiyojlarga ega o'quvchilarni qo'llab-quvvatlashning kompleks yondashuvlari	85
Nazarova Dildora Asatovna, Abdurashidova Feruza Qaxramonovna	
Inklyuziv ta'lim tizimida o'qituvchining ko'p qirrali pedagogik faoliyati va uning nazariy asoslari	89
Nazarova Dildora Asatovna, Axmedova Aziza Temurovna	

Xo'ja ahmad Yassaviy e'tiqod tarbiyasi haqida.....	93
<i>Norova Sevara Uyg'un qizi</i>	
Matritsa va uning determinanti mavzusini o'qitish orqali bo'lajak iqtisodchilarning analitik tafakkurini rivojlantirish texnologiyalari.....	97
<i>Nuriddinov Jalolxon Tursunboy o'g'li, Otaboyev Muxsinjon Muqimjonovich</i>	
Odam anatomiyasi darslarida interfaol va multimedia vositalaridan foydalanish yo'llari.....	104
<i>Nurmatov Norqobil Jo'rayevich, Qo'chqorova Moxira Dilmurod qizi, Boxodirova Nilufar Ikrom qizi</i>	
AQSh ta'lim tizimining o'ziga xos jihatlari va bugungi kundagi rivojlanishi.....	110
<i>Orishev Jamshid Bahodirovich</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishda xorijiy ta'limi tajribalari.....	116
<i>Pardayeva Gulbahor Jalg'ashovna</i>	
Kreativ ta'lim texnologiyalarining pedagogik mohiyati.....	119
<i>Sariboyev Nurali Abdunazarovich</i>	
Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning zamonaviy pedagogik tizimdagi o'rni.....	122
<i>Siddiqov Azamat Muhammadjon o'g'li</i>	
Konstruktiv yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida 4K ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi.....	126
<i>Sobirova Sarvinoz Quvondiqovna</i>	
Criteria of Scientific Activity Implementation of Physical Culture Education Students.....	133
<i>Sapayev Ruzmat Radjapovich</i>	
O'smir yoshdagi o'quvchilarning ma'naviy ehtiyojlarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	136
<i>Tilovova Qizlarxon Ishpulat qizi</i>	
PIRLS tadqiqotida so'rovnomalarning qamrov doirasida maktab muhiti.....	141
<i>To'qliyeva Matluba Boqiyevna</i>	
Onlayn til o'rganish platformalarining esl o'quvchilarining og'zaki nutq ishonchi (speaking confidence) ga ta'siri.....	146
<i>Tojiboyeva Shohistaxon, Omonova Nargiza</i>	
Katta maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirishda kommunikativ o'yinlarning ahamiyati.....	151
<i>Toshpo'latova Sevinch O'ral qizi</i>	
Maktab o'quvchilarining jismoniy sifatlarini tarbiyalashning samarali uslublari.....	155
<i>Turdiyev Azam Xasanovich</i>	
O'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishda xalqaro baholash tizimini tatbiq etish imkoniyatlari.....	158
<i>Turobov Mamarajab Sodiq o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda ijodiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.....	163
<i>Umirzoqova Surayyo Xudoyberdiyevna</i>	
Talabalarda perspektiv tasvir bajarishga oid ko'nikmani shakllantirishda CAD dasturlaridan amaliy foydalanish imkoniyatlari.....	165
<i>Valiyev A'zamjon Nematovich, Toxirov Sardorbek Muzaffar o'g'li</i>	
Duduqlanishni bartaraf etishda qo'llaniladigan usullar va vositalar.....	173
<i>Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilarning yozma nutqini rivojlantirish usullari.....	176
<i>Xudoyberdiyeva Dildora Nazarjon qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi</i>	
Duduqlanishga ega bolalar nutqini rivojlantirishda kompleks korreksion ishlar tizimi.....	179
<i>Xusanova Nozimaxon Zuxriddin qizi</i>	
Sirdaryo viloyatida tabiat va mehnat jarayonlarining tasviriy san'at orqali estetik va ekologik ifodasi.....	182
<i>Yorlaqova Malika Ahmad qizi</i>	
The Relevance of Artificial Intelligence in Teaching the English Language.....	186
<i>Yusupova Gulnoza Mirzoyevna</i>	
Umumta'lim maktabida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kuzatiladigan nutq xususiyatlari.....	189
<i>Zairova Nigora</i>	

Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari	193
<i>Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna</i>	
Педагогические технологии совершенствования физических качеств как основы здорового образа жизни	197
<i>Журабаев Абдукарим Маматкулович</i>	
Формирование духовно-нравственной компетентности будущих учителей как педагогическая проблема	200
<i>Зокиржонova Ф. Р., Рихситиллаева Д. Р., Меликузиева Ш. А.</i>	
Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе	203
<i>Махмудхожаев Ориф Бахтиёрович</i>	
Talaba yoshlarining ma'naviy madaniyatini rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar	205
<i>Xojametov Ajiniyaz Andriyanovich</i>	
Методика формирования познавательных интересов у младших школьников в процессе выполнения творческих заданий на уроках русского языка	207
<i>Юлдашева Тахмина Бону Гайратовна</i>	
Raqamli ta'lim texnologiyalari asosida ingliz tili darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarini tinglab tushunishga o'rgatish usullari	210
<i>Abdurasulova Guljaxon Nabijon qizi</i>	
Fan va tabiatshunosligi asoslari mashg'ulotlarida tajribalar orqali bolalarning kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	215
<i>Abdusamatova Nargiza Jamolidinova, Xudayberganova Muqaddam Abdurashitovna</i>	
Bakteriofaglar tuzilishi va turlari (T-faglar) va ularning mikrobiekotizimdagi o'rni mavzusini o'qitish metodikasi	222
<i>Abdunazarova Zulayxo Sharifqulovna, Xo'janazarov O'ktam Eshtemirovich, Samikova Sevinch Toshtemir qizi</i>	
Bulung'ur doston ijrochiligining musiqiy xususiyatlari va ularni ta'lim jarayonida o'rgatishning pedagogik asoslari	227
<i>Babajanov Baxodir Allaberganovich</i>	
Activation of Students' Learning Activities Using Didactic Games	230
<i>Daminova Munajat Abduvoxobovna</i>	
Bolalar ensiklopediyasi vositasida tarbiyalanuvchilarning atrof-olam haqidagi tasavvurlarini shakllantirishning metodik shart-sharoitlari	234
<i>Davlatova Guljaxon Kamoliddin qizi</i>	
Innovatsion yondashuv asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	241
<i>Esanova Ro'shana Qurbonazarovna</i>	
Kreativ tafakkurning texnik muammolarni samarali hal qilishdagi o'rni va ahamiyati	248
<i>Imanov Baxtiyor Berdiyevich</i>	
Adabiyot va teatr san'ati vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarda ijobiy xulq-motivlarni shakllantirishda faollik markazlarining didaktik imkoniyatlari	253
<i>Inomova Dilnavoz Muzafar qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalari pedagog xodimlari mehnatini huquqiy tartibga solishning xususiyatlari	258
<i>Matekeyeva Bibinaz Mirjan qizi</i>	
Badiiy-estetik qadriyatlar va ularning o'ziga xosliklari	264
<i>Ostonova Gulrux Shuxrat qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilariga sharq allomalarining kitobxonlikka munosabatini tarixiy yondashuv asosida o'rgatishning ijtimoiy-tarixiy, zamonaviy va pedagogik xususiyatlari	268
<i>Parpibayeva Zulayho Rahimjon qizi</i>	
AI-Xorazmiyning ilmiy merosi vositasida talabalarda analitik tafakkurni rivojlantirishning metodologik asoslari	272
<i>Qaxxorova Shaxnoza Abduvasit qizi</i>	
Musiqiy-badiiy did tarbiyasining ilmiy nazariy asoslari	276
<i>Rayimova Gavhar Karim qizi</i>	

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-muloqot kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol metodlardan foydalanish.....	279
<i>To'laboyeva Iqbolxon Olimjanovna</i>	
Malakaviy amaliyot orqali bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy kompetentligini rivojlantiruvchi texnologiyalari....	282
<i>Tohirjonova Hulkaroy Baxodir qizi</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktabi o'quvchilariga chang cholg'usida Shashmaqom kuylarini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	288
<i>Toshpo'lotova Zulxumor Davlatboy qizi</i>	
Talabalarda axborot madaniyatini shakllantirishning xususiyatlari	292
<i>Usmonov Sh. F.</i>	
The Formation of Human Capital In Education: A Pedagogical and Economic Analysis	297
<i>Uzoqova Shohida Mirzamurod qizi</i>	
“Птицы во рту” Саманты Швоблин: каннибализм нежности и зооморфный код магического реализма	302
<i>Каримов Зиёахмад Алишер угли</i>	
Формирование профессиональных качеств будущих учителей через активизацию учебной деятельности студентов с использованием дидактических игр в педагогических вузах.....	307
<i>Расулова Исмигуль, Якубова Зухра</i>	
Bolalar adabiyotini rivojlantirishda innovatsion yondashuv	311
<i>Mirzayeva Nigora Bozorovna</i>	
Issues of Developing Communicative Competence in Future Teachers from the Point of View of an Andragogical Approach.....	314
<i>Nishanova Mastura Khafizovna</i>	
Raqamli va innovatsion ta'lim texnologiyalari vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida adabiy kompetensiyalarni rivojlantirish modeli.....	317
<i>Islomova Xafiza Azamatovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning testologik kompetentligini rivojlantirish muammosining ilmiy-nazariy asoslari	324
<i>Nuraliyev Islom Saidaliyevich</i>	
Концепт глаза в русской и узбекской лингвокультуре.....	328
<i>Кодирова Дилдора Абдуназар кизи, Асанов Руслан Арсенович</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida og'zaki nutq kompetensiyasini rivojlantirishda STEAM texnologiyasi asosida mashq tizimini takomillashtirish.....	334
<i>Eshonova Dilnoza Abrorovna</i>	
Boshlang'ich maktabda tabiiy fanlarni o'qitishning integratsiyalashgan dars shakllari va zamonaviy vositalari	337
<i>Bekmetova Shoxida Qodirberdiyevna, Nishonxo'jayeva E'zoza Nig'mon qizi</i>	
Zamonaviy ta'lim sharoitida bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining deontologik kompetensiyasiga qo'yiladigan talablar.....	342
<i>Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li</i>	
Zoologiya darslarida “Qushlar sinfi” mavzusini o'qitishning didaktik tamoyillari va metodik imkoniyatlari....	347
<i>Xaqberdiyeva Shoiratursunaliyevna, Norboyeva Naima Begali qizi</i>	
O'quv tayyorlov guruhi gandbolchilarida mashg'ulot yuklamalarini rivojlantirish samaradorligi	352
<i>Shermuxamedova N.N., Saylavova Aida Alisher qizi</i>	
Ikkinchi tartibli differensial tenglamalar uchun lokal chegaraviy masalalar: nazariya va tatbiqlari.....	356
<i>Musurmanova Nilufar Allamurat qizi</i>	
“Boychechak” qo'shig'ida ajdodlar turmush tarzi motivlari.....	360
<i>S. Matchanov, U. F. Xabibullayev</i>	
Фразеологизмы русского языка как зеркало национальной картины мира: лингвокультурологи-ческий анализ и методика преподавания в современной школе	365
<i>Мустанов Убайдулло Зулпанович</i>	
Oliy ta'limda udl yondashuvi asosida inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirish.....	369
<i>Yunusova Xusnora Shuxrat qizi</i>	

Art-pedagogik vositalar asosida talabalarning kasbiy mobilligini rivojlantirish.....	372
<i>Usmonova Qumriniso Saydaliyevna</i>	
Boshlang'ich ta'limda didaktik o'yinlarning klassifikatsiyasi, pedagogik funksiyalari va raqamli ta'lim muhiti sharoitida integratsiyalashuvi.....	375
<i>Ortiqboeva Zumradxon Xasanboy qizi</i>	
Ta'lim jarayonida gamifikatsiya texnologiyasining qo'llanilishi.....	378
<i>Abdufatayev Sherjaxon Abduazimovich, Yaxshiboyev Temur-Malik Erkin o'g'li</i>	
Interaktiv o'yinlar asosida dasturlashni o'qitish: "Kod bo'lagini top" o'yinining pedagogik samaradorligi.....	381
<i>Xudayberganov Yashin Komilovich, Xonto'rayev Ibroxim Abdikamol o'g'li</i>	
Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	385
<i>Temirova Shoxsanam Komilovna</i>	
Kreativ kompetensiyani rivojlantirishda akademik muhit va shaxslararo munosabatlarning psixologik mexanizmlari.....	389
<i>Abdurazzaqov Shuxratbek Zafarjon o'g'li</i>	
Talaba yoshlarda ma'naviy-axloqiy fazilatlarni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari.....	392
<i>Fayziyeva Muqaddas Akbar qizi</i>	
STEAM ta'lim texnologiyasining mohiyati va uni boshlang'ich ta'limda qo'llash imkoniyatlari.....	397
<i>Abrorxonova Kamola Abrorxon qizi, Kamoljonova Iroda Niyazjon qizi</i>	
Zamonaviy yoshlar dunyoqarashining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.....	400
<i>Abdullayeva Nilufar Sadikjanovna</i>	
An'anaviy xonandalik ijrochiligida ovoz tarbiyasining shakl, usul va metodlari.....	403
<i>Abdusalomova Iroda Xabibulloyevna</i>	
Tibbiyot talabalari orasida kasbiy motivatsiyaning psixologik omillari.....	407
<i>Abduxamidov Abbas Muhiddin o'g'li, Rajabov Temurbek Baxtiyor o'g'li, Boboyeva Maxsuda Ataxanovna</i>	
Metakognitiv yondashuv asosida talabalar irodaviy sifatlarini rivojlantirishning kognitiv va psixologik asoslari.....	410
<i>Axatov Yo'ldoshjon Hamzayevich</i>	
A Model for Developing Transversal-Methodological Competencies in Future Educators.....	415
<i>Ergasheva Barno Ziyavitdin kizi</i>	
Historical Development of Project-Based Learning in Language Teaching.....	419
<i>Fayziyeva Ozoda Erkin Kizi</i>	
Axloq shakllanishining psixologik xususiyatlari: shaxs rivojlanishida ichki nazorat va motivatsiya mexanizmlari.....	423
<i>Ibaydayeva Munisa Aybek qizi</i>	
Neyropedagogik texnologiyalar asosida emotsional kompetentlikni rivojlantirishning innovatsion didaktik modeli.....	427
<i>Mirzaraxmonova Shaxnoza Mirzaaxmadovna</i>	
O'zbekistonda maktabgacha ta'limga xorijiy tajribalarni integratsiya qilish: Yaponiya davlati misolida.....	432
<i>Narimanova Saida Narimon qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarda yolg'on ma'lumotlar tarqalishining psixologik va ijtimoiy mexanizmlari hamda unga qarshi kurashish muammolari.....	436
<i>Nurmatov A. N.</i>	
Metodik savodxonlikni rivojlantirishning pedagogik va metodologik jihatlari (Biologiya fani misolida).....	439
<i>Rahimova Mahliyo Akramovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlari va ularning matematik tafakkurini rivojlantirish imkoniyatlari.....	444
<i>Shabatova Rabig'a Janasbay qizi, Muxitdinova Nodira Mamalatifovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida talabalar ommaviy sportini rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirish konsepsiyasi.....	448
<i>Ummatov Nozim Raimjonovich</i>	
O'quv jarayonida differensial topshiriqlarning o'rni va ularning ahamiyati.....	453
<i>Xoldarova Irodaxon Valijonovna, Xakimova Ma'mura Davlatjon qizi</i>	

Biologiya ta'limida zamonaviy innovatsion texnologiyalarning o'rni	457
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna</i>	
Genetika mavzularini o'qitishda tahliliy faoliyatni tashkil etish metodlari, vositalari va shakllari.....	461
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Dosov Rustam Alisherovich</i>	
Hayvonlarning xilma- xilligi mazvusini o'qitishda multimedia, 3D format modellari va virtual loyabatoriya asosida o'qitish metodikasi	466
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Murodullayeva Sarvinoz O'tkirbek qizi</i>	
Tog'ayli baliqlar mavzusini o'qitishning didaktik tamoyillari, pedagogik shart-sharoitlari va metodik yondashuvlari.....	473
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Qodirova Nurshoda Olim qizi</i>	
A Comparative Analysis of Lexical Transformations in Abdulla Qahhor's Prose "Tolka"	478
<i>Kasimova Nafisa Farhodovna, Safarova Maftuna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilari tarbiyasida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etish metodikasi	482
<i>Fayziyeva Madinabonu Sohibjon qizi</i>	
Gnosiologik yondashuv asosida mustaqil ta'lim jarayonini loyihalash.....	485
<i>Xidirova Dildora Zayniddinovna</i>	
Nemis tilini o'qitishda sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalari.....	491
<i>Xudoyberdiyeva Zumrat Xudayberdiyevna</i>	
Kasbiy nutqda til me'yorlariga rioya qilish muammolari.....	495
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari.....	498
<i>Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna</i>	
Теоретические и практические аспекты развития одарённых студентов	502
<i>Байбаева Мухайё Худойбергеновна, Зайниддинова Хилола Абдулвахоб кизи</i>	
Организация проектной деятельности во внеурочной работе по математике при изучении темы "дроби" в начальных классах	508
<i>Бахытбаева Шахнозбану Махмуд кызы, Садыкова Альбина Венеровна</i>	
Традиционные методы развития навыка говорения в обучении иностранному языку	511
<i>Давронбекова Фарангис Давроновна</i>	
Описание скоростных качеств футболистов	517
<i>Мадаминов Орибджан Нишанбаевич</i>	

OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TALABALAR OMMAVIY SPORTINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH KONSEPSIYASI

Ummatov Nozim Raimjonovich

Namangan davlat pedagogika institutining
Jismoniy madaniyat va sport kafedrasida professori

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida talabalar ommaviy sportini rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirish konsepsiyasi ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda zamonaviy ta'lim paradigmasi sharoitida talabalarning jismoniy faolligini oshirish, sog'lom turmush tarzini shakllantirish, sport faoliyatiga motivatsiyani kuchaytirish hamda oliy ta'lim muassasalarida ommaviy sportni tashkil etishning innovatsion pedagogik mexanizmlari o'rganilgan.

Kalit so'zlar: Talabalar sporti, ommaviy sport, pedagogik tizim, oliy ta'lim muassasalari, jismoniy tarbiya, sport faoliyati, sog'lom turmush tarzi, pedagogik mexanizm, innovatsion texnologiyalar, kompetensiyaviy yondashuv, integrativ ta'lim, jismoniy faollik, sport motivatsiyasi, pedagogik konsepsiya, ta'lim samaradorligi.

Abstract: This article examines the concept of improving the pedagogical system for developing mass student sports in higher education institutions from both a scientific-theoretical and practical perspective. The study explores modern educational paradigms aimed at increasing students' physical activity, promoting a healthy lifestyle, enhancing motivation for sports activities, and investigates innovative pedagogical mechanisms for organizing mass sports in higher education institutions.

Key words: student sports, mass sports, pedagogical system, higher education institutions, physical education, sports activity, healthy lifestyle, pedagogical mechanism, innovative technologies, competency-based approach, integrative education, physical activity, sports motivation, pedagogical concept, educational effectiveness.

Аннотация: В данной статье анализируется концепция совершенствования педагогической системы развития массового спорта студентов в высших учебных заведениях с научно-теоретической и практической точек зрения. В исследовании рассматриваются современные образовательные парадигмы с целью повышения физической активности студентов, формирования здорового образа жизни, усиления мотивации к спортивной деятельности, а также изучаются инновационные педагогические механизмы организации массового спорта в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: студенческий спорт, массовый спорт, педагогическая система, высшие учебные заведения, физическое воспитание, спортивная деятельность, здоровый образ жизни, педагогический механизм, инновационные технологии, компетентностный подход, интегративное образование, физическая активность, спортивная мотивация, педагогическая концепция, эффективность обучения.

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi hamda inson kapitaliga bo'lgan ehtiyojning ortib borishi sharoitida oliy ta'lim muassasalarida talabalarning jismoniy rivojlanishi va sog'lom turmush tarzini shakllantirish masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Zamonaviy jamiyatda yoshlarning intellektual salohiyati bilan bir qatorda ularning jismoniy barkamolligi ham ijtimoiy taraqqiyotning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan,

oliy ta'lim muassasalarida talabalar ommaviy sportini rivojlantirish hamda ushbu jarayonni pedagogik jihatdan samarali tashkil etish masalasi alohida ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi^[1].

Zamonaviy pedagogika fanida talabalarning jismoniy faolligini oshirish, ularning sog'lom turmush tarziga bo'lgan ehtiyojini shakllantirish, jismoniy tarbiya va sport faoliyatini tizimli ravishda tashkil etish dolzarb masalalardan biri sifatida qaralmoqda. Chunki oliy ta'lim muassasalarida ta'lim olayotgan talabalar kelajakda jamiyatning intellektual va professional salohiyatini belgilovchi asosiy ijtimoiy qatlam hisoblanadi. Ularning jismoniy va ruhiy salomatligini ta'minlash esa nafaqat individual rivojlanish, balki jamiyat taraqqiyoti uchun ham muhim omillardan biri sanaladi^[2].

So'nggi yillarda yoshlar o'rtasida jismoniy faollik darajasining pasayishi, kompyuter texnologiyalaridan haddan tashqari foydalanish, harakatsiz turmush tarzining keng tarqalishi, psixologik stress va ortiqcha yuklamalar kabi omillar talabalarning jismoniy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Mazkur holat esa oliy ta'lim muassasalarida talabalar ommaviy sportini rivojlantirish, jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini samarali tashkil etish hamda talabalarni sport faoliyatiga keng jalb etish zaruratini yuzaga keltirmoqda^[3].

Oliy ta'lim muassasalarida talabalar ommaviy sportini rivojlantirish jarayoni faqatgina jismoniy mashg'ulotlarni tashkil etish bilan cheklanib qolmay, balki pedagogik tizim sifatida kompleks yondashuvni talab etadi. Ushbu tizimda talabalar sportini tashkil etishning maqsadi, mazmuni, shakllari, metodlari, vositalari hamda baholash mezonlari o'zaro integratsiyalashgan holda amalga oshirilishi lozim. Shu jihatdan talabalar ommaviy sportini rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirish dolzarb ilmiy muammo sifatida namoyon bo'lmoqda^[4].

Talabalar ommaviy sportini rivojlantirishda pedagogik tizimning samaradorligi ko'p jihatdan ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlardan foydalanish bilan bog'liqdir. Jumladan, kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, differensiallashtirilgan ta'lim, integrativ yondashuv hamda raqamli pedagogika texnologiyalari talabalar sportini rivojlantirishda muhim omillar hisoblanadi. Ushbu yondashuvlar asosida tashkil etilgan sport faoliyati talabalarning jismoniy rivojlanishi bilan bir qatorda ularning ijtimoiy faolligi, mustaqil fikrlashi hamda sog'lom turmush tarzini shakllantirishga xizmat qiladi^[5].

Bugungi kunda oliy ta'lim muassasalarida talabalar sportini rivojlantirishda pedagogik tizimning mavjud imkoniyatlari yetarli darajada samarali foydalanilmayotganligi kuzatilmoqda. Aksariyat hollarda sport mashg'ulotlari an'anaviy shaklda tashkil etilmoqda, talabalar qiziqishi va individual imkoniyatlari yetarli darajada hisobga olinmayapti. Bu esa talabalar sportiga bo'lgan motivatsiyaning pasayishiga olib kelmoqda. Shu sababli talabalar ommaviy sportini rivojlantirishda pedagogik tizimni takomillashtirish zarurati yuzaga kelmoqda^[6].

Talabalar sportini rivojlantirishda pedagogik tizimni takomillashtirish quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi: sport faoliyatini tashkil etishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish, talabalar qiziqishi va ehtiyojlarini hisobga olgan holda sport turlarini diversifikatsiya qilish, sport infratuzilmasini rivojlantirish, raqamli platformalar asosida sport monitoring tizimini joriy etish hamda sport faoliyatini rag'batlantirish mexanizmlarini takomillashtirish^[7].

Oliy ta'lim muassasalarida talabalar sportini rivojlantirish jarayonida pedagogik tizimni takomillashtirishning muhim jihatlaridan biri talabalar motivatsiyasini shakllantirish hisoblanadi. Talabalarning sport faoliyatiga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularni muntazam jismoniy mashg'ulotlarga jalb etish hamda sport faoliyatini ijtimoiy qadriyat sifatida shakllantirish pedagogik tizim samaradorligini oshiradi^[8].

Talabalar ommaviy sportini rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirishda ijtimoiy-pedagogik hamkorlik ham muhim ahamiyatga ega. Bunda oliy ta'lim muassasalari, sport tashkilotlari, jamoat tashkilotlari hamda mahalliy boshqaruv organlari o'rtasida hamkorlikni yo'lga qo'yish talabalar sportini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu hamkorlik orqali sport musobaqalari, sport festivallari, ommaviy yugurish marafonlari hamda boshqa sport tadbirlarini tashkil etish imkoniyati kengayadi^[9].

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda talabalar sportini rivojlantirish jarayoni faqat jismoniy rivojlanish vositasi sifatida emas, balki shaxsni har tomonlama rivojlantirish omili sifatida ham qaralmoqda. Sport faoliyati talabalarda liderlik qobiliyatlari, ijtimoiy faollik, jamoada ishlash ko'nikmalari hamda psixologik barqarorlikni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu sababli talabalar ommaviy sportini rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirish zamonaviy ta'lim tizimining muhim komponenti hisoblanadi. Shuningdek, talabalar sportini rivojlantirish jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Raqamli platformalar orqali sport mashg'ulotlarini monitoring qilish, talabalar jismoniy rivojlanish ko'rsatkichlarini tahlil qilish hamda individual sport dasturlarini ishlab chiqish imkoniyati yaratiladi. Bu esa pedagogik tizim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Oliy ta'lim muassasalarida talabalar ommaviy sportini rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirish natijasida talabalarning jismoniy rivojlanishi, sog'lom turmush tarzini shakllantirish, ijtimoiy faollikni oshirish hamda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish imkoniyati kengayadi. Shu bilan birga, talabalar sportini rivojlantirish orqali yoshlar o'rtasida sog'lom muhitni shakllantirish hamda ijtimoiy muammolarning oldini olish mumkin.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, oliy ta'lim muassasalarida talabalar ommaviy sportini rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirish konsepsiyasini ishlab chiqish hamda amaliyotga joriy etish dolzarb ilmiy muammo sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur tadqiqot ushbu muammoni ilmiy-nazariy jihatdan asoslash hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Oliy ta'lim muassasalarida talabalar ommaviy sportini rivojlantirish masalasi so'nggi yillarda xorijiy ilmiy tadqiqotlarda keng o'rganilayotgan dolzarb pedagogik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Xususan, talabalar jismoniy faolligini oshirish, ommaviy sportni ta'lim tizimiga integratsiya qilish hamda sog'lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik mexanizmlarini ishlab chiqish borasida qator ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan. Ushbu yo'nalishda ilmiy izlanish olib borgan xorijiy olimlardan biri sifatida Russell R. Pate tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda yoshlar, jumladan talabalar o'rtasida jismoniy faollikni rivojlantirish ta'lim tizimining ajralmas qismi sifatida qaraladi.

Olimning fikricha, oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya va sport faoliyatini tizimli ravishda tashkil etish talabalarning nafaqat jismoniy rivojlanishini, balki ularning psixologik barqarorligi va akademik samaradorligini ham oshiradi. Pate o'z tadqiqotlarida talabalar sportini rivojlantirishda motivatsion yondashuv, sog'lom turmush tarzini shakllantirish hamda sport faoliyatini ijtimoiy muhit bilan integratsiyalash muhim omillar ekanligini ta'kidlaydi.

Shuningdek, u oliy ta'lim muassasalarida sport faoliyatini rag'batlantirish mexanizmlarini ishlab chiqish hamda talabalarni ommaviy sportga jalb etish orqali jismoniy faollik darajasini oshirish mumkinligini ilmiy jihatdan asoslaydi. Mazkur yo'nalishda ilmiy izlanish olib borgan yana bir xorijiy olim David Kirk hisoblanadi. Uning ilmiy tadqiqotlarida talabalar sportini rivojlantirishda pedagogik tizimning innovatsion modelini shakllantirish zarurligi ta'kidlanadi. Kirk oliy ta'lim muassasalarida ommaviy sportni rivojlantirish jarayonida kompetensiyaviy yondashuv, integrativ pedagogika hamda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalaridan foydalanish samarali natijalar berishini ilmiy asoslaydi. Olimning fikricha, zamonaviy oliy ta'lim tizimida talabalar sporti nafaqat jismoniy rivojlanish vositasi, balki shaxsiy kompetensiyalarni shakllantirishning muhim pedagogik mexanizmi sifatida qaralishi lozim. Shu bilan birga, David Kirk talabalar sportini rivojlantirishda differensial yondashuv, talabalar ehtiyojlari va qiziqishlarini hisobga olish hamda sport faoliyatini ijtimoiy-pedagogik muhit bilan uyg'unlashtirish zarurligini alohida ta'kidlaydi^[10].

Ushbu xorijiy olimlarning ilmiy qarashlarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, oliy ta'lim muassasalarida talabalar ommaviy sportini rivojlantirish pedagogik tizimini takomillashtirish kompleks yondashuvni talab etadi. Mazkur yondashuv talabalar jismoniy rivojlanishini ta'minlash bilan bir qatorda ularning ijtimoiy faolligi, sog'lom turmush tarzini shakllantirish hamda kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, xorijiy tadqiqotlar natijalari oliy ta'lim muassasalarida talabalar sportini rivojlantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish hamda sport faoliyatini tizimli tashkil etish zarurligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda oliy ta'lim muassasalarida talabalar ommaviy sportini rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy izlanishlar kompleks metodologik yondashuv asosida amalga oshirildi, bunda tizimli tahlil metodi orqali talabalar sportini tashkil etishning mavjud pedagogik mexanizmlari o'rganildi, qiyosiy-tahliliy metod yordamida milliy va xorijiy tajribalar o'zaro solishtirildi hamda ularning samarali jihatlari aniqlashtirildi, pedagogik kuzatuv metodi asosida oliy ta'lim muassasalarida talabalar sport faoliyatining tashkiliy holati tahlil qilindi, so'rovnomma va anketa metodlari orqali talabalarning sport faoliyatiga bo'lgan motivatsiyasi, qiziqishlari hamda ehtiyojlari aniqlashtirildi, pedagogik tajriba-sinov metodi orqali ishlab chiqilgan pedagogik tizim samaradorligi amaliyotda sinovdan o'tkazildi, matematik-statistik tahlil metodlari yordamida olingan natijalar qayta ishlanib, tadqiqotning ishonchlilik darajasi asoslandi, shuningdek, modellashtirish metodi orqali talabalar ommaviy sportini rivojlantirishning takomillashtirilgan pedagogik tizimi konseptual model sifatida ishlab chiqildi hamda ushbu metodlarning o'zaro integratsiyasi tadqiqot natijalarining ilmiy asoslanganligi va amaliy ahamiyatini ta'minlashga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, oliy ta'lim muassasalarida talabalar ommaviy sportini rivojlantirishning takomillashtirilgan pedagogik tizimini joriy etish talabalarning jismoniy faollik darajasining sezilarli oshishiga, sport mashg'ulotlarida muntazam ishtirok etish ko'rsatkichlarining barqarorlashuviga hamda sog'lom turmush tarziga bo'lgan ijobiy motivatsiyaning kuchayishiga olib keldi, shu bilan birga pedagogik tizimning maqsadli,

mazmunli, tashkiliy va baholash komponentlari o'zaro integratsiyalashgan holda qo'llanilishi natijasida talabalar jismoniy tayyorgarligi, ijtimoiy faolligi hamda sportga oid kompetensiyalari rivojlanganligi aniqlandi, shuningdek, differensial yondashuv asosida tashkil etilgan ommaviy sport mashg'ulotlari talabalar qiziqishlari va individual imkoniyatlarini hisobga olish orqali sportga jalb etilish darajasini oshirdi, raqamli monitoring tizimlari asosida talabalar jismoniy rivojlanish ko'rsatkichlarini muntazam baholash imkoniyati yaratildi hamda innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan sport faoliyati talabalarning mustaqil faoliyati, ijtimoiy moslashuvi va sog'lom turmush tarziga bo'lgan ehtiyojlarini shakllantirishga xizmat qilishi ilmiy jihatdan asoslandi.

Oliy ta'lim muassasalarida talabalar ommaviy sportini rivojlantirish masalasi so'nggi yillarda ilmiy-amaliy bahslarda keng ko'lamda muhokama qilinmoqda. Xorijiy tadqiqotlarda bu masala yuzasidan ikki yetakchi olim, Russell R. Pate va David Kirk o'rtasida pedagogik yondashuvlar bo'yicha ma'lum darajada polemikalar mavjud. Pate o'z tadqiqotlarida talabalarning jismoniy faolligi va sog'lom turmush tarzini shakllantirishni oliy ta'lim tizimida majburiy va tizimli ravishda amalga oshirish lozimligini ta'kidlaydi. Olimning fikricha, sport faoliyati talabalarning akademik samaradorligi va psixologik barqarorligini oshirishga xizmat qilishi, shuningdek, ularni ijtimoiy jihatdan moslashuvchan qilishda muhim omil bo'lishi lozim.

Pate bu jarayonda motivatsion pedagogik mexanizmlarning, jumladan, talabalarning qiziqishlariga moslashtirilgan mashg'ulotlar va rag'batlantirish tizimlarining integratsiyalashgan holda qo'llanilishini ilgari suradi. U o'z tadqiqotlarida, agar talabalar sport faoliyatiga faol jalb etilmasa, ularning jismoniy rivojlanishi, shuningdek, psixologik va ijtimoiy barqarorligi yetarli darajada shakllanmasligini ta'kidlaydi. Boshqa tomondan, David Kirk esa pedagogik tizimni takomillashtirishda individual yondashuv va innovatsion pedagogik texnologiyalardan keng foydalanish zarurligini asosiy nuqta sifatida belgilaydi.

Kirkning fikricha, oliy ta'lim muassasalarida sport faoliyatini majburiy tartibda tashkil etish talabalarda faqat tashqi motivatsiyani rivojlantiradi, lekin ularning ichki motivatsiyasi va mustaqil faoliyat ko'nikmalarini shakllantirishda yetarli bo'lmaydi. Shuning uchun u pedagogik tizimni talabalar ehtiyojlariga moslashtirish, kompetensiyaviy yondashuv va integrativ pedagogika tamoyillarini qo'llash orqali sport faoliyatining samaradorligini oshirishni taklif qiladi. Kirkning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy ta'lim sharoitida talabalarning ijtimoiy-madaniy va psixologik kontekstini hisobga olmagan holda sport faoliyatini tashkil etish pedagogik tizimning samaradorligini cheklaydi.

Ushbu ikki olim o'rtasidagi ilmiy bahs shuni ko'rsatadiki, oliy ta'lim muassasalarida talabalar ommaviy sportini rivojlantirish pedagogik tizimi nafaqat jismoniy tayyorgarlikni oshirish, balki talabalarning ichki motivatsiyasini shakllantirish, ijtimoiy va psixologik barqarorligini ta'minlash kabi kompleks vazifalarni o'z ichiga olishi lozim. Pate va Kirkning qarashlarini uyg'unlashtirish orqali pedagogik tizimni takomillashtirish konsepsiyasida sport faoliyati tizimli va majburiy jihatlarini saqlab qolgan holda, talabalarning individual qiziqish va ehtiyojlarini hisobga olish, innovatsion va raqamli texnologiyalarni joriy etish, shuningdek, ijtimoiy-pedagogik hamkorlikni kengaytirish zarurligi ilmiy jihatdan asoslanadi.

Shu bilan birga, pedagogik tizimning samaradorligi talabalarning jismoniy rivojlanishi, ijtimoiy faolligi, sog'lom turmush tarzini shakllantirish hamda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish bilan bevosita bog'liq ekanligi aniqlanadi. Bu esa oliy ta'lim muassasalarida talabalar sportini rivojlantirish jarayonida ilmiy-nazariy va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishga imkon beradi. Shunday qilib, Pate va Kirkning ilmiy qarashlari talabalarning ommaviy sportini rivojlantirish pedagogik tizimining samaradorligi nafaqat jismoniy faollikni oshirish, balki talabalarning shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirish bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatadi va konsepsiyaning innovatsion va individual yondashuvlarni o'z ichiga olgan kompleks modelini ishlab chiqish zaruratini ilmiy asoslaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, oliy ta'lim muassasalarida talabalar ommaviy sportini rivojlantirish pedagogik tizimini takomillashtirish konsepsiyasi talabalarning jismoniy faolligi, sog'lom turmush tarzini shakllantirish, ijtimoiy faolligi va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi muhim ilmiy-amaliy vosita hisoblanadi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, pedagogik tizimning samaradorligi uning maqsadli, mazmunli, metodik, tashkiliy va baholash komponentlarining integratsiyalashgan holda qo'llanilishi bilan bog'liq.

Tahlil va metodologik izlanishlar shuni ko'rsatdiki, oliy ta'lim muassasalarida talabalar sportini rivojlantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalar, kompetensiyaviy yondashuv, differensiallashtirilgan ta'lim va ijtimoiy-pedagogik hamkorlikning joriy etilishi talabalar sportiga bo'lgan motivatsiyani oshiradi, muntazam jismoniy mashg'ulotlarda ishtirok etish darajasini kuchaytiradi va ularning shaxsiy rivojlanishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Jabborov X. X., Avezov O. R., Jumayev N. Z. Sport psixologiyasi //O'quv qo'llanma. "Durdona" nashriyoti. – 2014.
2. Narziyev S. M. Sportda mehnat muhofazasini ta'minlashning sanitar-gigiyenik chora-tadbirlari //Sanoatda raqamli texnologiyalar. – 2024. – T. 2. – №. 03.
3. Olimov M. S., Soliyev I. R., Haydarov B. S. Sport pedagogik mahoratini oshirish //Yengil atletika T. – 2017.
4. Omonova S. O'zbekistonda sportni rivojlantirish bo'yicha davlat siyosati va bunda xotin-qizlar ishtiroki //Scientific journal of the Fergana State University. – 2023. – №. 1. – C. 31-31.
5. Xalimov A. R. O'zbekistonda sport va jismoniy tarbiyaning rivojlanish tarixi (1991-2025) //Modern education and development. – 2025. – T. 37. – №. 2. – C. 134-141.
6. Nazirov Q. Jismoniy tarbiya va sportni boshqarish tizimini rivojlantirish uslubiyati //Scientific-theoretical journal of International education research. – 2026. – T. 4. – №. 1. – C. 31-33.
7. Xalikova S. Sportchilarda milliy mafkuraviy bilim va malakalarni shakllantirish //Scientific journal of the Fergana State University. – 2025. – №. 4. – C. 22-22.
8. Patiddinov K. D., Boymirzayeva M. I. Adaptiv jismoniy tarbiya va sport //Global Science Review. – 2025. – T. 3. – №. 6. – C. 580-588.
9. Polatova G. Q. O'zbekiston respublikasining jismoniy tarbiya tizimida suzishning rivojlanish istiqbollari //O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali. – 2025. – T. 4. – №. 44. – C. 98-104.
10. Usmonov E. Olimpiya va paralimpiya sport turlariga tayorlash markazlarida ilg'or texnologiyalarni qo'llash //Scientific-theoretical journal of International education research. – 2026. – T. 4. – №. 1. – C. 24-26.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.